

LIFE FAQ 2022

Sadržaj

1. PRIHVATLJIVOST PRIJAVE.....	1
2. PROJEKTNA PRAVILA I PRIHVATLJIVI TROŠKOVI	14
3. PROCES PRIJAVE	17
4. NACIONALNO SUFINANCIRANJE	18

1. PRIHVATLJIVOST PRIJAVE

1. Postoji li mogućnost da se iz LIFE natječaja financira projekt koji se tiče izgradnje podatkovnog centra sa solarnim panelima?

LIFE generalno nije program koji financira izgradnju infrastrukture ili ugradnju opreme same po sebi, nego samo onu opremu i infrastrukturu koje su nužne za postizanje ciljeva projekta i u konačnici značajno poboljšanje stanja u zaštiti okoliša, prirodi ili klimi. Načelno, ukoliko bi se takav projekt mogao povezati s ciljevima iz LIFE tematskih prioriteta, smatramo da bi ga bilo moguće prijaviti na program LIFE.

Primjeri LIFE projekata koji za temu imaju solarnu energiju:

- PHOtovoltaic STEel Roof: ready to plug BIPV roofing steel envelope based on green innovative technologies and processes

https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=4698

- Reducing CO2 emissions of the electronic communications network by implementing free cooling and solar power solutions

<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/5530>

2. Bavimo se recikliranjem, popravkom fotokopirnih aparata i sl. te nam trebaju sredstva za izgradnju hale, opremu ureda i kupnju vozila. Je li LIFE prikladan za nas?

Da bi tema bila prikladna za prijavu na Program LIFE potreban je širi kontekst i ambiciozan cilj, npr. uspostava cijelog modela vrijednosnog lanca s ciljem smanjenja korištenja resursa i nastanka otpada.

3. Posvetili bismo se zelenoj tranziciji u vodnoj opskrbi. Planiramo izgradnju solarne energane – kao izvora energije za obradu voda, uz moguće udruživanje i s drugim vodovodima.

Kroz Program LIFE ne može se sufinancirati samo izgradnja elektrane. Kako bi Vaš projekt bio prihvatljiv za Program LIFE potrebno je demonstrirati inovacije i/ili izmjene politika i poslovnih procesa u skladu sa zelenom tranzicijom u vodnoj opskrbi.

Primjeri LIFE projekata koji se odnose na područje vodoopskrbe:

- Smart Water Supply System

<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/4195>

Optimised Renewable Mix for Energy Saving in Waste Water Treatment Plants

- <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/3983>

4. Je li moguće ostvariti sufinanciranje za uspostavu sustava grijanja/hlađenja za poljoprivrednu Zadrugu?

Sama postava grijanja i hlađenja nije dovoljna za prijavu na Program LIFE. LIFE financira inovativne projekte koji razvijaju, demonstriraju i promoviraju inovativne tehnike, metode i pristupe za postizanje ciljeva zakonodavstva i politike EU-a te doprinose bazi znanja i primjeni najbolje prakse. Stoga bi LIFE projekti trebali razvijati ili demonstrirati tehnologije, prakse, metode koje su inovativne na području HR (još bolje na području EU).

5. Postoji li mogućnost ugradnje zelenih krovova i solarnih panela u područja turizma?

Program LIFE financira inovativne projekte koji razvijaju, demonstriraju i promoviraju inovativne tehnike, metode i pristupe za postizanje ciljeva zakonodavstva i politike EU-a te doprinose bazi znanja i primjeni najbolje prakse. Stoga bi LIFE projekti trebali razvijati ili demonstrirati tehnologije, prakse, metode koje su inovativne na području HR (još bolje na području EU). Inovativne tehnike, metode i pristupi označavaju rješenja koja su nova u usporedbi s najnovijim dostignućima na razini države članice i sektora i koja se provode na operativnoj razini.

Natječaj za LIFE projekte je jako kompetitivan natječaj na kojem prolaze samo najambiciozniji i najbolje napisani projekti iz cijele EU. Stoga je bitno imati oformljen projektni tim za provedbu

projekta kao i okupiti relevantne partnerne i dionike za određenu temu. Prilikom prijave LIFE projekta bitno je opisati određeni problem te pokazati kako bi se stanje poboljšalo provedbom projektnih aktivnosti.

LIFE projektni prijedlozi na temu turizma, zelenih krovova mogli bi se prijaviti na potprograme:

- 1) Kružno gospodarstvo i kvaliteta života – cilj je potprograma olakšati prijelaz na održivo, kružno, netoksično, energetski učinkovito gospodarstvo otporno na klimatske promjene te zaštiti, obnoviti i poboljšati kvalitetu okoliša izravnim intervencijama ili podupiranjem integracije tih ciljeva u druge politike. Stoga će se programom LIFE nastaviti sufinancirati projekti u sektoru zaštite okoliša, posebno u području kružnog gospodarstva, uključujući uporabu resursa iz otpada, vode, zraka, buke, upravljanja tlom i kemikalijama te upravljanja okolišem.
- 2) Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu klimatskim promjenama – pridonijet će se prelasku na održivo, energetski učinkovito, klimatski neutralno i otporno gospodarstvo koje se temelji na energiji iz obnovljivih izvora, čime će se doprinijeti održivom razvoju.

2a) Ublažavanje klimatskih promjena

Potprogramom za klimu podupiru se projekti u području poljoprivrede, korištenja zemljišta, upravljanja tresetišta, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti.

Njime se pruža potpora pilot-projektima, demonstracijskim projektima i projektima najbolje prakse kojima se doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova, provedbi i razvoju politike i zakonodavstva EU-a, najboljim praksama i rješenjima.

Potprogramom se promiču i integrirani pristupi provedbi strategija i akcijskih planova za ublažavanje klimatskih promjena na regionalnoj ili nacionalnoj razini.

2b) Prilagodba klimatskim promjenama

Programom LIFE sufinanciraju se projekti u područjima urbane prilagodbe i planiranja korištenja zemljišta, otpornosti infrastrukture, održivog upravljanja vodom u područjima izloženima sušima, upravljanja poplavama i obalnim područjima, otpornosti poljoprivrednog, šumarskog i turističkog sektora i/ili potpore najudaljenijim regijama EU-a: pripravnost za ekstremne vremenske prilike, posebno u obalnim područjima.

Njime se osiguravaju bespovratna sredstva za mjere za najbolje prakse, pilot-projekte i demonstracijske projekte kojima se doprinosi povećanju otpornosti na klimatske promjene.

Primjeri LIFE projekata u turističkom sektoru:

- Green Flag for Greener Hotels

<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/1080>

- The implementation of the eco-management audit scheme (EMAS) in the management of high-growth tourist areas, <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/1836>
- Sustainable hotels in Mediterranean Islands and area - A demonstration project in Corsica, Sardinia and Halkidiki for EU-wide promotion of the EU eco-label on tourist accommodation service, <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/2415>
- Constructing two demonstration green roofs to illustrate the potential of meeting environmental and energy targets, <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/3913>
- Solar thermal collectors with a ZERO electricity heat pump & energy storage for sustainable heating and cooling, <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/3540>

6. Je li moguća prijava kompanije koja se bavi duhanskim proizvodima na Program LIFE te bi li ideja zamjene kotlovnice na biomasu odgovarala LIFE potprogramu „Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama“?

Nema ograničenja u pogledu prihvatljivosti tvrtke kao korisnika Programa LIFE. Međutim, ideje ne bi bila najprikladnija za financiranje iz Programa LIFE. Naime, Program LIFE financira inovativne projekte koji razvijaju, demonstriraju i promoviraju inovativne tehnike, metode i pristupe za postizanje ciljeva zakonodavstva i politike EU-a te doprinose bazi znanja i primjeni najbolje prakse.

LIFE projekti trebali bi razvijati ili demonstrirati tehnologije, prakse i metode koje pronalaze nova rješenja ili implementiraju najbolje prakse, odnosno tješenja koja su nova u usporedbi s najnovijim dostignućima na razini države članice i sektora i koja se provode na operativnoj razini.

Predmetna projektna ideja bi odgovarala LIFE potprogramu: *Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba klimatskim promjenama*, a koji ima za cilj pridonijeti prelasku na održivo, energetski učinkovito, klimatski neutralno i otporno gospodarstvo koje se temelji na energiji iz obnovljivih izvora, čime će se doprinijeti održivom razvoju.

7. Je li kroz Program LIFE prihvatljivo nabaviti plovila na električni pogon?

Program LIFE sufinancira inovativne projekte koji razvijaju nove tehnologije, metode i tehnike. Njime se ne sufinancira izgradnja infrastrukture ili nabavka vozila, odnosno u vašem slučaju plovila.

8. Pripremamo se za nabavu novih spremnika za odvojeno prikupljanje otpada te uvođenje novih operativnih rješenja u postupanju s otpadom i želimo projekt prijaviti na Program LIFE, ako je prihvatljiv.

Potrebno je proširiti obuhvat projekta i usmjeriti se na aktualan problem i širi kontekst, primjerice dobivanje vrijednih sirovina putem recikliranja. Projektom je potrebno ponuditi inovativna rješenja koja mogu biti primjenjiva i u drugim sektorima ili geografskim područjima.

U nastavku je izvadak iz Poziva prema kojem biste trebali uskladiti svoju projektну ideju.

Potpogram LIFE-2022-SAP-ENV-ENVIRONMENT — Circular Economy, resources from Waste, Air, Water, Soil, Noise, Chemicals, Bauhaus, unutar područja “1. Circular economy and waste” sadrži podtemu “1.1. Recovery of Resources from Waste”, koja zahtijeva implementaciju inovativnih rješenja za identifikaciju, praćenje, odvajanje, prevenciju i dekontaminaciju otpada koji sadrži opasne tvari, kako bi se podupiralo recikliranje materijala, komponenti ili proizvoda s dodanom vrijednošću (recikliranje u proizvode visoke kvalitete). Ovdje sortiranje i recikliranje plastike uključuje i ambalažu te mikroplastiku. Poseban značaj daje se onim tvarima koje se smatraju najštetnijima za okoliš i ljudsko zdravlje, poznatima i kao tvari posebno zabrinjavajućih svojstava.

Unutar navedene podteme, implementacija inovativnih rješenja koja podupiru recikliranje materijala, komponenti ili proizvoda s dodanom vrijednošću traži se za sljedeća područja:

- Odvojeno prikupljanje i recikliranje otpadne električne i elektroničke opreme, s fokusom, ali ne i ograničavajući se na fotonaponske ploče, pametne telefone, tablete i računala;
- Odvojeno prikupljanje i recikliranje baterija i akumulatora;
- Rastavljanje, ponovna proizvodnja (remanufacturing) i recikliranje otpadnih vozila i brodova na kraju životnog vijeka;
- Selektivno odvajanje i recikliranje građevinskih objekata ili zgrada;
- Sortiranje i recikliranje plastike;
- Odvojeno prikupljanje i recikliranje biološkog otpada;
- Odvojeno prikupljanje i recikliranje tekstila;
- Recikliranje kompozitnih i višeslojnih materijala, s fokusom na ugljična ili staklena vlakna. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti maskama za lice kojima se šira javnost koristi za zaštitu od bolesti COVID-19, a u tom će se slučaju razmotriti i najbolja rješenja iz prakse;
- Oporaba kritičnih sirovina iz otpada
- Sortiranje i recikliranje ambalaže.

9. Je li moguće kroz Program LIFE ostvariti sufinanciranje za nabavu i kupnju električnih vozila (putnička kombi vozila 8+1) te za izgradnju punionice za punjenje električnom energijom za vlastita vozila?

Program LIFE sufinancira inovativne projekte koji razvijaju nove tehnologije, metode i tehnike, te ne sufinancira izgradnju infrastrukture. Stoga, projekt koji uključuje samo nabavku vozila i izgradnju infrastrukture ne bi bio prihvatljiv za financiranje kroz Program LIFE.

10. Može li se kroz Program LIFE izgraditi posjetiteljski centar namijenjen edukaciji o važnosti očuvanja prirode i bioraznolikosti na lokaciji koja je okružena poljoprivrednim zemljишtem, dakle u ruralnom području?

Posjetiteljski centri sami po sebi nisu prihvatljivi za financiranje iz Programa LIFE. Bitno je usmjeriti se na problem koji je potrebno riješiti – koja je to ugrožena vrsta ili stanište kojem želimo poboljšati status? Aktivnosti moraju biti usmjerene na uklanjane prijetnji i konkretne mјere zaštite. S druge strane, ako se govori o poljoprivredi, eventualno o smanjenju korištenja pesticida, integraciji ciljeva bioraznolikosti u poljoprivredni sektor, moguće je prijaviti projekt u potprogramu „Priroda i bioraznolikost“ kao i "Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama" ili "Kružno gospodarstvo i kvaliteta života" ovisno o prioritetima projekta.

11. Upit je vezan uz mogućnost prijave projektne ideje nastale suradnjom nekoliko škola i sveučilišta koja se bavi edukacijom o kružnom gospodarstvu i izradi suvenira od prerade školjki.

Program LIFE podržava temu kružnog gospodarstva kroz Poziv „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ (Potprogram LIFE-2022-SAP-ENV-ENVIRONMENT — Circular Economy, resources from Waste, Air, Water, Soil, Noise, Chemicals, Bauhaus), i podtemu 1.1. Oporaba resursa iz otpada, gdje se točno navode područja iz kojih izdvajamo „odvojeno prikupljanje i recikliranje biootpada“. LIFE projekti opisuju određeni problem i nude rješenja provedbom projektnih aktivnosti koje razvijaju, demonstriraju i promoviraju tehnike koje su inovativne, a što doprinosi bazi znanja i primjeni najbolje prakse kako bi se postigli ciljevi zakonodavstva i politike EU-a. U skladu s tim, Vaša projektna ideja mogla bi biti samo manji dio nekog većeg projekta.

Primjer LIFE projekta koji se bavio otpadom iz industrije morskih plodova:

- Enzymatic production of chitin and chitosan from crab shells, [LIFE 3.0 - LIFE Project Public Page \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/life-project-public-page/europa.eu)

12. Htjeli bismo ulagati u bioplinsko postrojenje koje kao pogon koristi biootpad te se proizvodi električna energija. Druga ideja nam je proizvodnja kućnih kompostera sa sjeckalicom pogodna za kompostiranje u stanovima, ali naravno i u obiteljskim kućama. Jesu li navedene teme prihvatljive za Program LIFE?

Program LIFE financira inovativne projekte koji razvijaju, demonstriraju i promoviraju inovativne tehnike, metode i pristupe za postizanje ciljeva zakonodavstva i politike EU-a o prijelazu na održivu obnovljivu energiju i povećanu energetsku učinkovitost, te doprinose bazi znanja i primjeni najbolje prakse.

Stoga samo ulaganje u bioplinsko postrojenje nije prihvatljivo za LIFE natječaj već se mora raditi o razvijanju ili demonstraciji neke tehnologije, prakse, metode koja je inovativna na području HR (još bolje na području EU). Inovativne tehnike, metode i pristupi označavaju rješenja koja su nova

u usporedbi s najnovijim dostignućima na razini države članice i sektora i koja se provode na operativnoj razini.

Dostavljamo poveznice na Natječaje za dostavu prijedloga koji bi tematski odgovarali vašim projektima:

[**Call Document LIFE-2022-SAP-ENV – Kružno gospodarstvo i otpad**](#)

Sadrži područje:

1.1. Oporaba resursa iz otpada

— Provedba inovativnih rješenja za potporu recikliranim materijalima, komponentama ili proizvodima s dodanom vrijednošću za sljedeća područja: kao što je odvojeno prikupljanje i recikliranje biološkog otpada, uključujući anaerobnu razgradnju i kompostiranje.

Pritom je potrebno razviti inovativna rješenja.

[**Call Document LIFE-2022-SAP-CLIMA - Ublažavanje klimatskih promjena**](#)

Klimatski potprogram podržava projekte u područjima poljoprivrede, korištenja zemljišta, upravljanja tresetištem, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti. Pruža podršku za pilot, demonstracijske i projekte najbolje prakse koji pridonose smanjenju emisija stakleničkih plinova, provedbi i razvoju politike i zakonodavstva EU, najbolje prakse i rješenja.

LIFE poziv 2022 posebno potiče projekte koji se bave:

RePowerEU - Proizvodnja bioplina i biometana iz tokova otpada i ostataka

Projekti koji pridonose razvoju poslovnog scenarija i demonstraciji inovativne održive proizvodnje bioplina i biometana koji koriste otpadne tokove i ostatke. Ovo može pokriti oba projekta ovisno o anaerobnoj digestiji kao i o rasplinjavanju biomase sve dok ti projekti koriste otpadne tokove i ostatke i slijede zahtjeve u pogledu održivosti i kriterija uštude stakleničkih plinova Direktive (EU) 2018/2001. Projekti će to činiti za lanac opskrbe od izvora otpada ili ostataka do proizvodnje i upotrebe bioplina. Gdje je moguće, projekti bi trebali uključivati nadogradnju na biometan i ubrizgavanje u plinsku mrežu, što bi omogućilo smanjenje ovisnosti o prirodnom plinu. Ako to nije moguće, projekti bi trebali uključivati fokus na to kako bioplín zapravo može zamijeniti korištenje drugih fosilnih goriva.

[**Call Document LIFE-2022-CET - Potprogram prijelaz na čistu energiju**](#)

Uključuje olakšavanje prijelaza na energetski učinkovito, klimatski neutralno i otporno gospodarstvo temeljeno na obnovljivoj energiji financiranjem koordinacijskih i potpornih aktivnosti (Druge akcijske potpore) diljem Europe. Riječ je o akcijama visoke dodane vrijednosti EU-a koje su usmjerene na razbijanje tržišnih barijera koje ometaju društveno-ekonomski prijelaz na održivu energiju i obično uključuju više malih i srednjih dionika, više aktera uključujući lokalna i regionalna javna tijela i ne- profitnih organizacija, kao i potrošača.

Projekti se sufinanciraju u okviru potprograma LIFE Clean Energy Transition u sljedećih pet područja intervencije:

- Izgradnja nacionalnog, regionalnog i lokalnog okvira politike koji podržava tranziciju čiste energije;
- Ubrzanje uvođenja tehnologije, digitalizacije, novih usluga i poslovnih modela te unapređenje povezanih profesionalnih vještina na tržištu;
- Privlačenje privatnog financiranja za održivu energiju;
- Podrška razvoju lokalnih i regionalnih investicijskih projekata;
- Uključivanje i osnaživanje građana u tranziciji čiste energije.

13. Može li subjekt iz Bosne i Hercegovine (BIH) sudjelovati kao partner na LIFE projektu?

Može, u iznimnim slučajevima ukoliko je projektni koordinator iz LIFE prihvatljive zemlje (zemlje EU, zemlje europskog gospodarskog prostora te zemlje koje su potpisale sporazum s CINEA-om) te ukoliko partner iz BIH provodi aktivnosti nužne za ostvarivanje okolišnih ciljeva EU-a te osiguravanje učinkovitosti intervencija koje se provode na području država članica na koje se primjenjuju Ugovori (npr. aktivnosti usmjerene na očuvanje ptica selica u područjima hladnih klima ili aktivnosti koje se provode na prekograničnoj rijeci). Uzmite u obzir da je to očita iznimka jer se aktivnosti inače trebaju provoditi u EU-u. Međutim, to je moguće ako se predmetni problem ne može uspješno ili učinkovito riješiti bez provođenja aktivnosti i u zemljama izvan EU-a. Radi opravdanja nužnosti takvih aktivnosti izvan EU-a u opisu svake od tih aktivnosti na odgovarajućim obrascima treba navesti kvalitativne i kvantitativne dokaze. Dakle, aktivnosti planirane izvan zemalja EU-a prihvatljive su za financiranje samo ako pružaju izravnu dodanu vrijednost u jednoj ili više država članica EU-a za provedbu, ažuriranje ili razvoj zakonodavstva EU-a o okolišu i/ili klimi (uključujući prelazak na čistu energiju).

14. Može li novoosnovana firma prijaviti projekt na Program LIFE, odnosno, je li točna informacija da tvrtka mora poslovati 3 godine prije nego što prijavi projekt?

Unutar Programa LIFE ne postoji navedeno ograničenje za tvrtke.

15. Bi li organizacija velike konferencije na temu ekologije i obnovljivih izvora energije bila tema za Program LIFE?

Navedena tema sama po sebi kao projekt nije prihvatljiva za Program LIFE, ali ako je dio nekog većeg konteksta i većeg projekta tada bi je bilo moguće prijaviti na Program LIFE.

16. Može li se proizvodnja, skladištenje, korištenje i transport vodika ukomponirati u neki projekt u Programu LIFE?

Program LIFE financira inovativne projekte koji razvijaju, demonstriraju i promoviraju inovativne tehnike, metode i pristupe za postizanje ciljeva zakonodavstva i politike EU-a o prijelazu na održivu obnovljivu energiju te doprinose bazi znanja i primjeni najbolje prakse. Stoga bi LIFE projekti, koji bi se odnosili na razvoj upotrebe vodika, trebali razvijati ili demonstrirati tehnologije, prakse i metode koje su inovativne na području HR (još bolje na području EU). Inovativne tehnike, metode i pristupi označavaju rješenja koja su nova u usporedbi s najnovijim dostignućima na razini države članice i sektora i koja se provode na operativnoj razini.

U nastavku su izdvojeni dijelovi iz Natječaja za dostavu prijedloga koji bi tematski odgovarali Vašim projektnim idejama:

a) Call Document LIFE-2022-SAP-ENV – Kružno gospodarstvo i otpad

-Područje zaštite zraka:

Održiva mobilnost u cestovnom prometu usmjerenja na emisije onečišćujućih tvari u zraku, čije je smanjenje ključno za postizanje standarda kvalitete zraka, s naglaskom na inovativnu uporabu alternativnih goriva.

Projekti bi se trebali odnositi na smanjenje onečišćujućih tvari u zraku, posebno PM-a, NOx i/ili amonijaka. Ako je smanjenje emisija CO₂ primarni cilj, projekt bi trebalo podnijeti u okviru potprograma za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu njima.

b) Call Document LIFE-2022-SAP-CLIMA - Ublažavanje klimatskih promjena

Klimatski potprogram podržava projekte u području obnovljivih izvora energije. Pruža podršku za pilot, demonstracijske i projekte najbolje prakse koji pridonose smanjenju emisija stakleničkih plinova.

Na indikativnom popisu LIFE „klimatskih“ projekata navodi se primjerice:

- „Razvoj postrojenja za punjenje vodikom od 700 bara, uključujući zelenu proizvodnju vodika“.

c) Call Document LIFE-2022-CET - Potprogram prijelaz na čistu energiju

Olakšavanje prijelaza na energetski učinkovito, klimatski neutralno i otporno gospodarstvo temeljeno na obnovljivoj energiji financiranjem koordinacijskih i potpornih aktivnosti (Druge akcijske potpore) diljem Europe. Riječ je o akcijama visoke dodane vrijednosti EU-a koje su usmjerene na razbijanje tržišnih barijera koje ometaju društveno-ekonomski prijelaz na održivu energiju i obično uključuju više malih i srednjih dionika, više aktera uključujući lokalna i regionalna javna tijela i ne-profitnih organizacija, kao i potrošača.

Projekti se sufinanciraju u okviru potprograma LIFE „Prijelaz na čistu energiju“ u sljedećih pet područja intervencije:

- Izgradnja nacionalnog, regionalnog i lokalnog okvira politike koji podržava tranziciju čiste energije;

- Ubrzanje uvođenja tehnologije, digitalizacije, novih usluga i poslovnih modela te unapređenje povezanih profesionalnih vještina na tržištu;
- Privlačenje privatnog financiranja za održivu energiju;
- Podrška razvoju lokalnih i regionalnih investicijskih projekata;
- Uključivanje i osnaživanje građana u tranziciji čiste energije.

Primjeri LIFE projekata koji se bave vodikom:

- LIFE NEW HYTS: reNEWable green Hydrogen for TranSport

<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/5541>

- H2POWER_Hydrogen in fuel gas

<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/3107>

- Hydrogen demonstration in city, port and mountain area to develop integrated hydrogen valleys

<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/5600>

17. Može li nositelj projekta biti privatno poduzeće ili je bolje da je nositelj projekta jedinica lokalne i regionalne samouprave?

Nositelj projekta (*coordinating beneficiary*), sukladno programskim pravilima Programa LIFE, može biti svaka pravna osoba registrirana na području EU-a koja posjeduje stručne, administrativne i tehničke kapacitete za provedbu i koordinaciju projekta.

18. Je li u redu da partneri budu samo iz iste zemlje na području jedne regije?

Nema ograničenja niti uvjeta u smislu geografske raspodjele partnera. Važno je da projektni konzorcij bude sastavljen od svih relevantnih aktera koji posjeduju potrebna tehnička znanja i vještine za provedbu projektnih aktivnosti. Međunarodna suradnja se dodatno boduje, ali samo u slučajevima kada je u potpunosti opravdana kako bi projekt imao što veći pozitivan utjecaj.

19. Vrše li se prijave isključivo preko EU portala Funding and Tenders? Ili je potrebno prijaviti putem nacionalnog sufinanciranja?

Prijave na LIFE natječaj 2022. vrše se isključivo putem portala [Funding & tenders](#) na kojem se nalaze sve informacije o otvorenim natječajima. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost osiguralo je nacionalno sufinanciranje za projekte standardnih djelovanja koji se prijavljuju na LIFE natječaj u 2022.

godini. Sve informacije vezane uz nacionalno sufinanciranje možete pronaći na sljedećoj poveznici: <https://lifeprogramhrvatska.hr/hr/osigurano-nacionalno-sufinanciranje-projekata-standardnih-djelovanja-za-life-natjecaj-2022-godine/>

Kako bi se ostvarilo pravo na nacionalno sufinanciranje potrebno je do isteka roka za prijavu na nacionalno sufinanciranje (13.9.2022.) unijeti potrebnu dokumentaciju za Funding & tenders portal i omogućiti pristup Nacionalnoj kontakt točki.

20. Što mora tvrtka dokazati kako bi bila pogodna za financiranje, odnosno kako se dokazuje da će firma pribaviti ostalih 50% iznosa financiranja? Znate li možda na koji način su druge firme financirale 50% iznosa?

Najčešći načini na koji korisnik doprinosi projektu je vlastitim novčanim sredstvima, učešćem kroz plaće već zaposlenih djelatnika ili zapošljavanjem novih djelatnika vlastitim sredstvima za potrebe projekta. Učešće bespovratnim sredstvima EU iz drugog fonda ili programa nije prihvatljivo (dvostruko financiranje). Dio tih sredstava (do 50 % vlastitog učešća) moguće je osigurati putem nacionalnog sufinanciranja.

21. Možete li nam predložiti tip projekata koji bi nam mogli pomoći da povećamo administrativni kapacitet i usuglasimo svoje djelovanje s novim politikama i temama koje se sada povezuju s poljoprivredom, kako bi se unutar organizacije javnog tijela mogle donositi odluke temeljene na znanstvenim dokazima.

Navodimo popis tema i prioriteta unutar Programa LIFE od interesa za prijavu vašoj instituciji uz poveznice na natječajnu dokumentaciju:

1) Potprogram Kružno gospodarstvo i kvaliteta života

U Potprogramu „Kružno gospodarstvo i kvaliteta života“ financiraju se projekti prema sljedećim temama:

- Otpad: Inovativna rješenja za odvojeno prikupljanje i recikliranje bio-otpada, plastike, tekstila, ambalaže i električnog otpada vezano za poljoprivredu.
- Otpad: Inovativna rješenja za identifikaciju, praćenje, odvajanje, prevenciju i dekontaminaciju otpada koji sadrži opasne kemikalije u poljoprivrednoj proizvodnji, sukladno odredbama REACH i CLP uredbe.
- Kružno gospodarstvo i okoliš: Osmišljavanje i provedba poslovnih modela ili lanaca vrijednosti u poljoprivredi čiji je cilj smanjenje ili sprečavanje upotrebe resursa i otpada, sukladno novom Akcijskom planu EU-a za kružno gospodarstvo.

- Zrak: Smanjenje emisija amonijaka, metana i čestica iz poljoprivrede kao potpora provedbi poboljšanog [UNECE-ova Kodeksa dobre prakse za smanjenje emisija iz poljoprivrede](#).
- Vode: Unaprjeđenje kvalitete voda kroz inovativno i poboljšano upravljanje organskim zagađenjem u poljoprivredi sukladno odredbama [Okvirne direktive o vodama](#) i drugim povezanim aktima.
- Vode: Inovativni pristupi za smanjenje rizika od poplava i suše.
- Vode: Inovativni pristupi smanjenju potrošnje vode u poljoprivredi.
- Morski okoliš: Inovativni pristupi smanjenju organskog opterećenja od poljoprivrede u obalnim vodama.
- Tlo: Prelazak na održive prakse upravljanja tlom i zemljištem sa ciljem umanjenja negativnih posljedica (erozija, zagađenje, gubitak ugljika iz tla itd.).
- Tlo: Priprema za ekstremne vremenske uvjete i podizanje otpornosti sektora poljoprivrede (npr. na sušu, eroziju i poplave).
- Kemikalije: Inovativni pristupi smanjenju upotrebe pesticida i drugih štetnih kemikalija u poljoprivredi.
- Upravljanje: Aktivnosti za podršku radu javne administracije, osiguravanje usklađenosti s okolišnim propisima i promjena ponašanja i inicijative za podizanje svijesti.

2) Potprogram Priroda i bioraznolikost

Unutar Potprograma „Priroda i bioraznolikost“ se mogu prijaviti projekti vezani uz poljoprivredu, konkretnije vezani uz temu:

- Vraćanje prirode na poljoprivredna zemljišta: inovativni pristupi obnovi obilježja krajolika visoke biološke raznolikosti u agroekosustavima, koji također donose koristi poljoprivrednicima i zajednicama (kao što su sprečavanje erozije i iscrpljivanja tla, filtriranje zraka i vode te potpora prilagodbi klimatskim promjenama) i komunikacija takvih pristupa.

3) Potprogram Prilagodba i ublažavanje klimatskih promjena

U sklopu Potprograma „Prilagodba i ublažavanje klimatskih promjena“ financiraju se projekti koji:

- Poboljšavaju uklanjanje ugljika u tlu i biomasi (npr. poboljšano gospodarenje šumama, pošumljavanje i obnova šuma), štite postojeće zalihe ugljika u tlu i biomasi (npr. obnova tresetišta), smanjuju emisije CO₂ iz poljoprivrednih aktivnosti (npr. održivo upravljanje stokom i gnojivom, precizna poljoprivreda).
- Uvode održiva rješenja temeljena na prirodi za prilagodbu klimatskim promjenama u upravljanju kopnenim područjem.
- Uvode rješenja za prilagodbu na klimatske promjene za poljoprivrednike, upravitelje šuma, upravitelje Natura 2000 i druge upravitelje zemljišta.

- Osiguravaju stabilnu i sigurnu opskrbu visokokvalitetnom slatkom vodom, sprječavaju suše, smanjuju korištenje vode, štite i obnavljaju močvare te sprječavaju poplave.

4) Potprogram Prijelaz na čistu energiju

U sklopu Potprograma „Prijelaz na čistu energiju“ finansiraju se sljedeće projektne teme:

- Izgradnja nacionalnog, regionalnog i lokalnog okvira politike koji podržava tranziciju čiste energije.
- Ubrzanje uvođenja tehnologije, digitalizacije, novih usluga i poslovnih modela te unapređenje povezanih profesionalnih vještina na tržištu.
- Privlačenje privatnog financiranja za održivu energiju.
- Podrška razvoju lokalnih i regionalnih investicijskih projekata.
- Uključivanje i osnaživanje građana u tranziciji čiste energije.

22. Zainteresirani smo za prijavu projektnog prijedloga na poziv LIFE-2022-CET-RENOPUB. Imamo ideju koja obuhvaća međunarodno partnerstvo. Međutim, u pozivu piše: "Proposals may be submitted by a single applicant or by applicants from a single eligible country.", dok u dokumentu koji se odnosi na LIFE-2022-CET piše: "For topics LIFE-2022-CET-COMPLIANCE, LIFE-2022-CET-BUILDSKILLS, LIFE-2022-CET-FINROUND, LIFE-2022-CET-HOMERENO, LIFE-2022-CET-RENOPUB and LIFE-2022-CET-PDA: proposals must be submitted by at least one applicant from an eligible country;". Znači li to kao minimalan kriterij ili zapravo pozivi uopće nisu predviđeni da se na njih prijavi međunarodni konzorcij?

To znači da za konkretan poziv nije uvjet više partnera iz različitih država (kao što je to slučaj za neke druge pozive), niti da je poziv namijenjen samo jednom prijavitelju. Dakle, LIFE-2022-CET-RENOPUB projekt može prijaviti samo jedan prijavitelj ili više njih, a koji mogu biti iz jedne države ili više država.

2. PROJEKTNA PRAVILA I PRIHVATLJIVI TROŠKOVI

23. Ulazi li PDV za opremu u prihvatljive troškove?

PDV za opremu ulazi u prihvatljive troškove. Neprihvativi troškovi su PDV za koji se može ostvariti povrat uključujući PDV koji plaćaju javna tijela koja djeluju kao tijelo javne vlasti.

24. Može li se konzultantska tvrtka zaposliti kao voditelj projekta?

Zapošljavanje konzultantske tvrtke kao voditelja projekta nije moguće jer se voditelj projekta ne može podugovarati i to mora biti jedna kontakt osoba, a ne organizacija kao takva.

25. Mogu li se i nevladine organizacije prijaviti za sufinanciranje unutar Programa LIFE 2021-2027?

Nevladine organizacije mogu se prijaviti na Program LIFE. Mogu biti korisnici LIFE SAP projekata u partnerstvu ili samostalno. Mogu biti i partneri na strateškim projektima. Posebni su kriteriji za udruge koje žele prijaviti Operating Grants – to se u pravilu odnosi na veće udruge koje djeluju na području EU.

26. Izračunavaju li se troškovi osoblja standardno na temelju 12 mjeseci zadnje zatvorene financijske godine (2021.), na temelju 12 platnih lista? Može li se u osoblje dodati osoba kojoj bi uloga bila samo administrator- osoba koja je već zaposlena u instituciji (ne novo zapošljavanje osobe), koja bi bila raspoređena kroz cijelo vrijeme trajanja projekta, u svrhu administracije projekta?

Troškovi osoblja se mogu računati na temelju 12 mjeseci zadnje zatvorene financijske godine, no to nije nužno. Možete zaposliti ili odrediti već zaposlenog člana institucije da obavlja ulogu administratora. Ovisno o obuhvatu poslova određuje se koliki je angažman administratora: na puno radno vrijeme, pola radnog vremena ili čak trećinu ako se radi o takvom poslu.

27. Jesu li plaće prihvatljiv trošak i na koji se način to prikazuje te može li se kroz plaće riješiti vlastito učešće u projektu?

Plaća su prihvatljiv trošak i na taj se način može pokriti vlastito učešće u projektu.

28. Na koji se način računa doprinos volontera projektnom proračunu?

U Programu LIFE razlikujemo kategoriju prihvatljivih i neprihvatljivih troškova.

„Trošak“ volontera prihvata se kao prihvatljivi trošak te se računa prema pravilima koja su istaknuta u Model Grant Agreementu.

Od prihvatljivih troškova možete zatražiti do 60% EU financiranja.

No to ne znači da trebate unaprijed reći koje ćete troškove platiti iz vlastitih sredstava (vlastita sredstva + sufinancijeri), a koje iz dijela EU novaca. Niti je potrebno troškove/fakture plaćati u omjeru 60/40.

Trošak volontera je zapravo fiktivni trošak, za koji se ne dobivaju EU sredstva. Na račun volontera mogu se povećati ukupni prihvatljivi troškovi pa na taj način umanjiti dio vlastite finansijske kontribucije projektu. No ne možete riješiti svu vašu kontribuciju kroz trošak volontera. Šaljemo pravila iz LIFE Grant Agreementa:

„A.5 The work of volunteers for the action (i.e. persons who freely work for an organisation, on a non-compulsory basis and without being paid) may be declared as personnel costs, if and as declared eligible in the call conditions, if they fulfil the general eligibility conditions and are calculated as unit costs in accordance with the method set out in Annex 2a.

They:

- may not exceed the maximum amount for volunteers for the action (which corresponds to 50% of the total (ineligible and eligible) project costs and contributions estimated in the proposal)
- may not exceed the maximum amount for volunteers for each beneficiary set out in Annex 2
- may not make the maximum EU contribution to costs higher than the total eligible costs without volunteers.

If also indirect costs for volunteers are declared eligible in the call conditions, the amount of indirect costs may be added to the volunteers costs category in Annex 2, at the flat-rate set out in Point E.“

29. Mogu li se fizičke osobe prijavljivati na Program LIFE?

Fizičke osobe ne mogu se prijaviti na Program LIFE. Postoji mogućnost prijave obrta na Program LIFE.

30. Postoji li, s pogleda nacionalnog sufinanciranja, a i općenito s pogleda LIFE projekata, ograničenje koliko vremenski suradnici mogu biti opterećeni? Na primjer, opterećenje nekih od suradnika nam je oko 15% radnog vremena, dok drugi imaju i preko 20%, čak 30-40%

radnog vremena. Može li opterećenje biti slobodne forme (pa svaka osoba sama određuje koliko će van radnog vremena dati dodatnog angažmana za projekt) ili postoje neka ograničenja?

Ne postoji ograničenje koliko suradnici vremenski mogu biti opterećeni. Potrebni stručnjaci angažiraju se u onom vremenskom periodu u kojem je potreban njihov doprinos provedbi akcija iz projekta, a to ne mora biti cijelo vrijeme trajanja projektnih aktivnosti. Primjerice određeni stručnjak može biti angažiran na projektu od 10. do 20. mjeseca provedbe i to na 40% radnog vremena. Postotak se određuje na temelju stvarne potrebe za angažmanom određenog suradnika. Opterećenje suradnika mora biti unutar okvira njegovog radnog vremena, a prekovremeni rad se treba regulirati u skladu s nacionalnim propisima. Vezano za nacionalno sufinanciranje, skrećemo pažnju da za financiranje sredstvima Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost nisu prihvatljivi troškovi plaća već zaposlenih javnih službenika.

31. Na koji se način računaju plaće za LIFE projekte standardnog djelovanja (SAP projekti)? Postoji li razlika između načina izračuna plaća u slučaju izrade proračuna prilikom prijavljivanja projekta i u slučaju projektnog izvještavanja?

Postoji razlika između prikaza plaća zaposlenih na projektu prilikom prijave projekta i izvještavanja tijekom provedbe projekta.

Za potrebe prijave projekta plaće zaposlenih se prikazuju putem prosječne mjesecne plaće i broja mjeseci za koje je osoba zaposlena, navedeno je vidljivo i iz excell tablice „Detailed Budget Table“ koja se nalazi na *Funding and Tenders* portalu te služi za prijavu LIFE SAP projekata.

Dok se za potrebe izvještavanja tijekom provedbe projekta prikazuju „dnevni iznosi plaće“ (daily rate). Računaju se projekcije bruto plaća ekvivalenta radnog mesta koje je potrebno za projekt u onom broju dana koje očekujete da bi bile potrebne za rad na projektu.

3. PROCES PRIJAVE

32. Možemo li naći konceptni sažetak projektne prijave na *Funding & Tenders* portalu? Jesu li u ovoj fazi potrebni i obavezni aneksi koji se tiču opisa vrsta, staništa, karti i sl.?

U sklopu LIFE natječaja 2022. prijava svih SAP LIFE projekata odvija se u jednoj fazi s punom projektnom prijavom uključujući sve anekse, stoga ne postoji mogućnost prijave konceptnog sažetka.

33. Postoji li neki predložak za projekte financirane iz (novog) Programa LIFE koji biste mogli podijeliti ili su dosadašnji (i budući) LIFE projekti koristili DESCA predložak uz izmjene?

Postoji i nalazi se na ovoj poveznici:

<https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/how-to-participate/reference-documents;programCode=LIFE2027>

34. Je li ishodenje pisma potpore, od strane nadležnog javnog tijela, kojim potvrđujemo da su projektne aktivnosti prihvatljive iz perspektive propisa, strategija i planova zaštite prirode obavezno / preporučeno prijaviteljima /dobrovoljno te u kojim kategorijama poziva?

Pismo potpore više nije obavezni dio prijavnog obrasca, ali prijavitelje se potiče da pribave pisma potpore naročito od strane nadležnih tijela, a koja bi se trebala izdavati samo ako je jasno zašto i na koji način ta institucija podržava projekt. Pisma potpore trebaju se odnositi na bilo koju drugu vrstu potpore od strane treće strane/dionika i mogu imati bilo koji format. Pisma potpore koja su preopćenitog karaktera nemaju dodatnu vrijednost kod evaluacije projekta i svakako neće biti uzeta u obzir pri ocjenjivanju.

4. NACIONALNO SUFINANCIRANJE

35. Može li se za nacionalno sufinanciranje prijaviti projekt prijavljen prošle godine ili projekt koji je trenutno u provedbi?

Javni pozivi za nacionalno sufinanciranje prate godišnje LIFE natječaje te se na njih mogu javiti samo oni projekti koji se prijavljuju u toj godini.

36. Postoji li mogućnost nacionalnog sufinanciranja CET projekata?

Ne postoji.

37. Kako se projekt još uvijek razrađuje te je neizvjestan finalni odabir i uključivanje hrvatskih partnera, naše je pitanje - da li je moguće prijaviti se na natječaj Fonda za sufinanciranje projekata iz programa LIFE 2021-2027. i nakon roka za prijavu 13.9.2022.?

Prema našem tumačenju članka (str. 5, članak 5.1.1.) iz Javnog poziva to bi trebalo biti moguće: "Iznimno, Fond će prihvati prijavu pridruženog korisnika na projektu, ako u trenutku prijave korisnika koordinatora koji nema sjedište u Republici Hrvatskoj na natječaj Europske komisije za Program LIFE 2021. - 2027., pridruženi korisnik nije bio poznat i nakon isteka roka prijave."

Ova iznimka stavljena je u Javni poziv za slučajeve u kojima zaista to partnerstvo nije bilo poznato u trenutku prijave projekta.

Primjerice, postoje slučajevi kada u procesu evaluacije, CINEA traži da se dopuni partnerstvo, ili npr. neki od partnera prije potpisivanja ugovora ili u tijeku projekta odustane pa koordinator traži novog partnera.

Dakle, moguće je zatražiti sufinanciranje naknadno no potrebno je dobro obrazložiti zašto u trenutku prijave neki od partnera nije bio uključen i nije dostavljen zahtjev za sufinanciranje u roku određenom Javnim pozivom.

38. U kojoj fazi gotovosti mora biti projekt da bi se prijavio na nacionalno sufinanciranje?

Projekt mora biti u visokoj fazi prijave iz koje su vidljive projektne aktivnosti i sažetak projekta.